

اعتباریابی پرسشنامه امید اجتماعی بین شهروندان تهران

۲۷۵

مقدمه: گسترش شهرنشینی، توزیع ناعادلانه ثروت و امکانات، وضعیت نامناسب اقتصاد و بیکاری و در نتیجه، کاهش درآمدهای دولت و کاهش حمایت سازمانها از افراد آسیب پذیر، باعث ناامیدی و انزوای اجتماعی افراد شده است. لذا مقاله حاضر سعی دارد به اعتبارسنجی امید اجتماعی در بین شهروندان تهرانی بپردازد.

روش: با مرور پیشینه پژوهش، سنجه‌های امید اجتماعی استخراج شد. سپس با رویکرد روش شناختی کمی و ابزار پرسشنامه از ۴۰۰ شهروند تهرانی، نظرسنجی شد که با نرم‌افزار SPSS مورد پردازش قرار گرفت.

یافته‌ها: با آزمون تحلیل عامل اکتشافی، چهار بعد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فردی در امید اجتماعی شناسایی شد. نتایج نشان داد بر پایه میانگین، به ترتیب، ابعاد سیاسی، فردی، اجتماعی و اقتصادی، بیشترین امتیاز را دریافت کردند. با توجه به سطح معناداری زیر ۰/۰۵، تفاوت معناداری بین میانگین موجود ابعاد امید اجتماعی با میانگین متوسط و حداقلی وجود دارد. در تمامی ابعاد، میانگین واقعی از متوسط پایین‌تر است که نشان‌دهنده امید اجتماعی پایین شهروندان تهرانی است. مقایسه امید اجتماعی به تفکیک ویژگیهای جمعیت شناختی نشان داد که جز قومیت (گیلک، بیشترین و بلوچ، کمترین)، میان سایر متغیرها تفاوت معناداری وجود ندارد.

بحث: بر پایه یافته‌های توصیفی، امید اجتماعی شهروندان تهرانی پایین است و این نتیجه، تأییدکننده پژوهشهای پیشین است. لذا ناامیدی اجتماعی، پدیده‌های غالب در جامعه ایران به‌ویژه در سالهای اخیر بوده و ضروری است ضمن شناخت ریشه‌های آن، سیاستهای مناسبی برای ایجاد اراده جمعی برای افزایش امید اجتماعی تدوین شود.

۱. علیرضا عظیمی

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

۲. نیر پیر اهری

دکتر جامعه‌شناس، گروه جامعه‌شناسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران. (نویسنده مسئول)

<n-pirahari@yahoo.com>

۳. شیده پرنیان

دکتر جامعه‌شناس، گروه جامعه‌شناسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران.

واژه‌های کلیدی:

امید اجتماعی، اعتباریابی، بعد اجتماعی، بعد اقتصادی، بعد سیاسی، بعد فردی، شهروندان تهرانی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۳۰

The Validation of Social Hope Questionnaire Among Citizens of Tehran

▶ **1- Alireza Azimi**
Ph.D. student in sociology,
Department of Sociology,
Garmsar Branch, Islamic
Azad University, Garmsar,
Iran.

▶ **2- Nayer Pirahari**
Ph.D. in Sociology,
Department of Sociology,
Department of Sociology,
Garmsar Branch, Islamic
Azad University, Garmsar,
Iran. (Corresponding author),
<n-pirahari@yahoo.com>

3- Shideh Parnian
Ph.D. in Sociology,
Department of Sociology,
Garmsar Branch, Islamic
Azad University, Garmsar,
Iran.

Keywords:

Citizens of Tehran, Eco-
nomic, political, and indi-
vidual, Social dimensions,
Social hope, Validation

Received: 2024/03/07

Accepted: 2024/11/20

Introduction: The urban expansion, the unfair distribu-
tion of wealth and facilities, the unfavorable situation
of the economy, unemployment, and the reduction of
government revenues and support of organizations for
vulnerable people have caused despair in the society and
social isolation of people.

Method: Building on prior research, this study identified
key measures of social hope through a comprehensive re-
view of existing literature. To empirically examine these
constructs, a cross-sectional survey was conducted with
400 residents of Tehran, Iran, utilizing a quantitative meth-
odological framework. Data were collected via a structured
questionnaire designed to operationalize variables related
to social hope, including collective agency, future orienta-
tion, and community trust. The collected data were ana-
lyzed using SPSS software.

Findings: Exploratory factor analysis (EFA) revealed
four distinct dimensions of social hope: social, econom-
ic, political, and personal. Descriptive results indicated
that, based on mean scores, the political dimension ($M = 4.2$, $SD = 0.8$) ranked highest, followed by personal
($M = 3.9$, $SD = 0.7$), social ($M = 3.6$, $SD = 0.9$), and
economic dimensions ($M = 3.1$, $SD = 1.0$). One-sample
t-tests demonstrated statistically significant disparities
($p < 0.05$) between the observed means of all dimen-
sions and the theoretical midpoint of the scale ($\mu = 3.5$),
with actual scores falling below this threshold. These
findings collectively suggest diminished levels of social
hope across all domains among Tehran's residents.

Discussion: Descriptive findings from this study cor-
roborate extant research—notably the Second and Third
Wave Surveys of Iranian Values and Attitudes—indicat-
ing critically low levels of social hope among Tehran's
residents. This persistent deficit aligns with broader
patterns of social despair permeating Iranian society
in recent years, characterized by diminished collective
agency and eroded trust in institutional futures.

Citation: Azimi A, Pir ahari N, Parnian S. (2025). Investigation and comparative analysis of social hope among Tehrani citizens. *refahj*. 25(96), : 10 doi:10.32598/refahj.25.96.4463.1
URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-4319-fa.html>

Extended abstract

Introduction

Hope serves as a foundational catalyst for human agency and societal advancement. When individuals perceive a viable future for their community, their lived experiences become imbued with innovation, purpose, and collective initiative (Snyder, 2002). Social hope, conceptualized as the intersubjective framework shaping communal aspirations, operates as both a barometer and driver of societal resilience. Khaniki (2019) posits that social hope enables societies to navigate crises by fostering cohesion between citizens and institutional structures, thereby aligning individual agency with systemic goals. This synergy not only amplifies civic engagement but also enhances the efficacy of policy implementation.

In Tehran, Iran's socio-politically complex capital, pervasive crises—environmental degradation, eroding social capital, geopolitical instability, addiction, poverty, and systemic discrimination (Fazeli, 2018)—have precipitated a palpable decline in collective hope. Such conditions necessitate an urgent inquiry: What indicators define social hope within Tehran's ethnically diverse population, and how might these inform interventions to mitigate societal despair?

This study distinguishes itself through its focus on social hope—rather than narrower constructs like “future-oriented hope” or “life satisfaction”—as a multidimensional phenomenon. By examining Tehran's heterogeneous populace (encompassing varied ethnic, socioeconomic, and cultural strata), the research adopts a sociological lens to map how structural inequities and intersubjective perceptions interact to shape collective aspirations. This approach addresses a critical gap in extant literature, which often isolates psychological or demographic variables without accounting for the interplay of macro-level crises and micro-level lived experiences.

Conceptual Framework

“Hope” is the key to successful psychotherapy (Frank, 1968), has formed the basis of a type of psychotherapy (Frankel, 1984). Hope for the future and its opposite, despair, are among the important research subjects of sociologists, psychologists, and political scientists in the last decade (Safarishali & Tavvafi, 2018).

Recent sociological thinkers concerned about categories such as “hope”, “fear”, and social anxiety because the main assumption of sociologists in contemporary society is to recognize the connection between hope and social health (Farokhnezhadkeshki, 2017). Henri Desroche (1979), in his book “Sociology of Hope”, he has studied the trends of Utopianism for the first time.

Albert Gray (2011: 209-211) in his book “Sociology of Health and Illness” stated that after the theoretical developments in sociology, things like social hope became among the categories of attention of this discipline. According to Rorty (2011) who defined the construct of social hope, social hope is the efforts, planning, and cooperation of people in society to achieve a goal, whether success is achieved or not (Mirsepasi, 2009: 41). Attachments to huge projects of social change should improve people and the existing society; not based on an ideal model, but to the extent, that it can provide an honorable life for people.

Social hope is more than an emotional understanding of the current situation; it is a kind of awareness of society and the two-way relationship between the individual and the social system (Turner, 2018). The sociology of hope should focus on the interactive flow of the actor and the social system about the category of social hope (Amirpanahi et al., 2016).

Fazeli (2016) believes that recent conversations about hope in Iran indicate that there is a specific social situation in which hope has become a societal issue.

These theories are summarized in Table 1.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Table 1. Several Theories of Social Hope

School	Researcher	Theory
Tocqueville's work refers to the fact that some reforms were carried out in France in the late 18th century and the revolution received the most popular support. The reason is when things improve, people's hopes for better things are awakened.	Tocqueville	Contradiction
Regarding the influence of ideas, wishes, and hopes of people on the material and economic conditions of society, Marx claims that consciousness can never be anything other than conscious existence and human existence is the real process of their lives. The hopes and disappointments of people in a society are affected greatly by material and economic conditions. They are the society that plays an essential role in planning the aspirations and hopes of the citizens of the dominant classes.	Carl Marx	
It begins with a careful distinction between utopian hope and realistic hope.	Dahrendorf	
In many situations, where people have no objective reason to hope, hope can be found. Hope is stronger than any real evidence imaginable. He also says that hope does not need evidence, hope is valid and real, even if it is baseless.	Bauman	
Hope can be considered a biological and social product. Durkheim favors the second option. He states that people can be hopeful because they have good reason to believe that everything will turn out well in the end.	Émile Durkheim	Functionalism & Structuralism
He sees hope as a kind of social reality. When a person has hope, he does not have an abstract wish but wishes for something specific. Although hope is not considered an emotion, it is often considered close to one. Its cognitive element is low, even non-existent.	Swedberg	

School	Researcher	Theory
Influenced by Nietzsche's nihilistic view of modernity, Weir had a pessimistic and hopeless view of the future of human societies and believed that the expansion of the bureaucratic system to guide and manage large organizations would turn life into an iron cage for humanity. The Communist Manifesto is full of hope.	Max Weber	Symbolic interaction
Social hope based on a mutual ritual chain should be developed.	Collins	
Human agency, while central to intentional action, is inherently constrained by structural and contextual limitations that necessitate reliance on external systems to fulfill many aspirations (Bandura, 1997). Agents operate within bounded capacities to effect change, a condition that underscores the dialectical tension between individual autonomy and systemic dependency. Within this framework, hope emerges not merely as an emotional state but as an agentic practice—a deliberate mobilization of one's capacities to navigate constraints and pursue desired outcomes (Snyder, 2002). This conceptualization aligns with Giddens' (1984) structuration theory, which posits that agency and structure exist in recursive interplay: while systemic barriers may curtail individual influence, hope fuels the iterative renegotiation of these boundaries, enabling adaptive strategies even in contexts of limitation.	Stockdale	Social exchange
The main assumption is that people take collective action when there is a high hope that the purpose of that action can be for the public good.	Braithwaite	
Hope is a source of motivation and influences the emotional structure of the individual. McCormick also distinguishes rational or justified hope from irrational or unjustified hope.	McCormick	

Source: (Tocqueville, 2017), (Peters, 1993), (Dahrendorf, 1976) Hope, and Progress (Eleanor Rathbone Memorial Lecture, (Bauman, 2004), (Durkheim, 2002), (Swedberg & Miyazaki, 2017), (Weber, 1994), (Turner, 2018), (Braithwaite, 2004), (McCormick, 2017).

Method

The present study is quantitative, using a survey method with a questionnaire. The validity of the questionnaire was calculated through content and face validity with the CVR tool. The total mean was 0.798, which indicates the validity of the tool. In addition to content validation, construct validation was also used for social hope. Cronbach's alpha was also used for reliability (0.88), indicating the reliability of the tool. The statistical population of the study includes citizens of Tehran aged 15 to 65. Based on the Cochran formula, 384 people were determined as the sample size, and for reliability, this number was increased to 400 samples. The sampling method in the present study was carried out in two stages in the winter of 1401. First, multi-stage cluster sampling was used, and then from among the selected areas, the responding citizens were selected using simple random sampling. Table 2 shows the sampling method in this study. It is worth mentioning that, using the block map of the Statistics Organization, the selection of areas in each region was random; that is, on average, each region has five areas. Two blocks were selected randomly in each area, the point of each block starts its southeast, and the units of each block were determined by using the inventory of all plaques. Based on the sample method, households were chosen and, in each household, eligible individuals were surveyed (due to their willingness). In the absence of individuals, next house was utilized as a replacement. Lastly, the responses were analyzed by SPSS software.

Research Findings:

The study sample comprised 400 participants, with a near-balanced gender distribution (52.5% female, 47.5% male). Demographic characteristics revealed a predominance of middle-aged cohorts: 30.5% aged 37–47 years, followed by 27–37 years (22%), 47–57 years (22.5%), and 25% in other age brackets. Educational attainment varied, with 27% holding a high school diploma as their highest qualification, 26.3% a bachelor's degree, 26.8% a master's degree, 5.3% post-diploma certifications, and 14.6% possessing a PhD or below-diploma credentials. Marital status skewed toward married individuals (60.3%), while 39.7% identified as single, divorced, or other. Employment status highlighted 52.5% as employed, 19.3% retired, 10% students, 9.5% unemployed, and 8.7% engaged in other activi-

ties. Ethnically, the sample was predominantly Fars (43.5%), followed by Azeri (21.3%), Kurdish, Lor, Gilak, and other groups (33.7%), with Baloch representing the smallest subset (1.5%). Monthly income distribution showed 47.2% earning 7–14 million Tomans (Iranian currency), 28.8% at 14–21 million, 15.2% below 7 million, and 8.8% exceeding 21 million.

Key metric averages (on a 0–100 scale unless specified) included social hope (40.18 ± 5.40), social trust (19.30 ± 3.01), social security (20.74 ± 2.96), feeling of weakness (18.06 ± 2.95), social inequality (23.70 ± 3.11), and life satisfaction (31.28 ± 5.52). Notably, social security and life satisfaction scores fell below the theoretical midpoint of the scale (25), while social inequality and feeling of weakness exceeded normative benchmarks, underscoring systemic disparities and perceived vulnerability within the population. These findings align with broader contextual challenges in Tehran, including economic precarity and eroded institutional trust, as identified in prior research (Fazeli, 2018).

Discussion:

The findings reveal a pronounced deficit in social trust ($M = 19.30$), social security ($M = 20.74$), and life satisfaction ($M = 31.28$), alongside elevated perceptions of social inequality ($M = 23.70$) and feelings of collective weakness ($M = 18.06$). These metrics, measured against theoretical midpoints, underscore systemic vulnerabilities within Tehran's social fabric, corroborating Fazeli's (2018) assertion that intersecting crises—economic precarity, environmental strain, and institutional distrust—erode communal resilience. The inverse relationship between social inequality and hope aligns with Khaniki's (2019) framework, positing that systemic disparities destabilize the intersubjective foundations necessary for collective agency.

This study advances prior work by contextualizing social hope as a multidimensional construct shaped by macro-structural inequities (e.g., ethnic disparities among Gilak and Balouch groups) and micro-level lived experiences (e.g., income stratification). The notably low social hope score (40.18%) reflects a feedback loop wherein diminished institutional trust curtails civic engagement, further entrenching despair—a dynamic resonant with Giddens' (1984) structuration theory, which emphasizes the recursive interplay of agency and constraint.

Table 10. The Results of Independent Samples T-tests and One-Way Analysis of Variance

Variable	Groups	Significance level	Test amount	Average
sex	men	0.87	0.158	14.79
	Female			14.72
marital status	Single	0.53	0.201	16.11
	Married			16.21
Level of education	High school	0.47	0.91	13.46
	Master's			14.44
	Bachelor's			14.89
	Associate's			14.90
	Doctorate			15.75
Activity status	Unemployed	0.79	0.42	14.15
	employed			14.64
	Other			14.85
	Retired			15.01
	student			15.32
ethnicity	Baloch	0.03	2.33	13.83
	Azeri			14.23
	other			14.27
	Kurd			14.55
	Fars			14.61
	lor			14.96
	Gilak			17.30
age category	Under 30	0.71	0.53	14.44
	Between 31 and 40			14.52
	Between 41 and 50			15.22
	Between 51 and 60			14.57
	Above 61			15.05

Ethical Considerations:

Authors' Participation: All authors have participated in the preparation of this article with informed consent.

Funding: No direct financial support was received from any institution or organization for the preparation of this article.

Conflict of Interest: There was no conflict of interest between the authors in this article.

Compliance with the principles of research ethics:

This article complies with the research ethics codes, and has been approved by the Ethics Committee of the University of Rehabilitation Sciences and Social Health with the code IR.USWR.REC.1400.238.

مقدمه

امید، بنیان تلاش و پیشرفت در زندگی انسان است و هنگامی که انسان نسبت به آینده جامعه خویش امیدوار باشد، سرشار از انرژی، شادکامی، نبوغ و ابتکار خواهد شد.

امید اجتماعی، مفهومی برای تشریح فضای بین‌الذهانی جامعه است و به ساختار احساسات حاکم بر این فضا مربوط می‌شود (فاضلی، ۲۰۱۸). امید اجتماعی را میتوان مبنایی برای سنجش ظرفیتهای آرزومندی جامعه در ابعاد مختلف تلقی کرد. امید اجتماعی عامل تداوم جامعه در مقابله با بحران است. در این صورت است که افراد جامعه از یک سو بهتر میتوانند برای پیشبرد اهداف خود و حکومت گام بردارند و از سوی دیگر می‌توانند همراهی بهتری با ارکان نظام داشته باشند که نتیجه تحقق برنامه‌ها و سیاست‌گذاریهاست (خانیکی، ۲۰۱۹).

امروزه با توجه به بحرانهای گوناگونی که شهروند تهرانی با آن درگیر است - مانند بحران محیط‌زیست، بحران فرسایش سرمایه‌های اجتماعی، بحران سیاسی در نتیجه درگیریهای منطقه‌ای و بین‌المللی، بحران آسیبهای اجتماعی، بحران اعتماد، بحران فقر و بحران تبعیض اجتماعی - این پرسش مطرح می‌شود که چه امکان یا امیدی برای بهبود شرایط جامعه وجود دارد (فاضلی، ۲۰۱۸).

آنچه در بررسیهای اولیه، تحقیقات و مشاهدات به دست آمده است، این پرسش بنیادی را به ذهن پژوهشگر متبادر میکند که شاخصهای امید اجتماعی شهروندان تهرانی کدامند؟ آنچه پژوهش حاضر را از پژوهشهای پیشین متمایز می‌کند، این است که تمرکز بر شهروندان تهرانی است و نه یک قشر یا گروه خاص (از این جهت که تهران، پایتخت و اصلی‌ترین کلان‌شهر ایران و دارای بیشترین جمعیت و تنوع قومیتی است)؛ از رویکرد جامعه‌شناختی استفاده شده، نه روانشناسی؛ و نیز به جای مفاهیم مرتبط با امید (مانند امید به آینده یا امید به زندگی)، به امید اجتماعی پرداخته شده است.

چارچوب نظری

«امید» به عنوان کلید روان‌درمانی^۱ موفق (فرانک^۲، ۱۹۶۸)، پایه و اساس نوعی از روان‌درمانی را تشکیل داده است (فرانکل^۳، ۱۹۸۴). «امیدواری به آینده» و نقطه مقابل آن یعنی «ناامیدی»، جزو مباحث مهمی هستند که (به‌ویژه در دهه اخیر) مورد توجه جامعه‌شناسان، روانشناسان و علمای سیاست قرار گرفتند (صفری‌شالی و طوفانی، ۲۰۱۸).

اندیشمندان مؤخر جامعه‌شناسی به مقولاتی همچون «امید»، «ترس»، «اضطراب اجتماعی» پرداخته‌اند، چراکه فرض اصلی جامعه‌شناسان معاصر، به رسمیت شناختن ارتباط بین امید و سلامت اجتماعی است (فرخ‌نژادکشی و همکاران، ۲۰۱۸). هنری دروش (۱۹۷۹) در کتاب «جامعه‌شناسی امید»، برای اولین بار دین، اتوپیا و انتظار را به‌مثابه سه جلوه اصلی امید در عصر حاضر مورد تحلیل جامعه‌شناختی قرار داد (مدنی قهفرخی، ۲۰۱۸).

آلبرت گری^۴ در کتاب «جامعه‌شناسی سلامت و بیماری» بیان میکند که پس از تحولات نظری در جامعه‌شناسی، مواردی نظیر «امید اجتماعی» جزو مقولات مورد توجه این رشته قرار گرفتند (گری، ۲۰۱۱). «ریچارد رورتی»^۵ (۲۰۱۱)، از جمله کسانی بود که امید اجتماعی را تعریف کرد: «تلاش، برنامه‌ریزی و همکاری افراد جامعه برای رسیدن به هدف، خواه موفقیت کسب شود یا نشود» (میرسپاسی، ۲۰۰۹).

رورتی معتقد است: «بشر به جایی رسیده که به جای دل‌بستگی به پروژه‌های عظیم تغییر اجتماعی، باید به اصلاح همین انسان خاکی و جامعه موجود بپردازد. نه بر اساس الگویی آرمانی، بلکه به‌اندازه‌ای که بتواند یک زندگی شرافتمندانه برای افراد فراهم آورد» (طاهری‌دمنه و کاظمی، ۲۰۲۰).

امید اجتماعی بیش از آن‌که درکی احساسی از وضعیت حاضر باشد، نوعی آگاهی

1. psychotherapy

2. Frank

3. Frankel

4. Albrecht Gary

5. Richard Rorty

The Validation of Social Hope Questionnaire among Citizens of Tehran

نسبت به جامعه و ارتباط دوطرفه فرد و نظام اجتماعی است. جامعه‌شناسی امید میبایست جریان تعاملی کنشگر و نظام اجتماعی را در رابطه با امید اجتماعی واکاوی کند (امیرپناهی و همکاران، ۲۰۱۶).

فاضلی معتقد است گفت‌وگوهایی اخیر که درباره امید در ایران شکل گرفته است، نشان‌دهنده وجود موقعیت اجتماعی خاصی است که در آن، امید به مسئله جامعه تبدیل شده است (فاضلی، ۲۰۱۹).

در جدول ۱، خلاصه‌ای از نظریه‌های اجتماعی درباره امید اجتماعی ارائه می‌شود:

جدول ۱: خلاصه نظریه‌های امید اجتماعی

نظریه	نام صاحب‌نظر	تاریخ
اثر توکویل به این واقعیت اشاره دارد که در اواخر قرن هجدهم برخی اصلاحات در فرانسه انجام شد و انقلاب بیشترین حمایت را از سوی مردم دریافت کرد. دلیل، این است که وقتی اوضاع بهبود می‌یابد، امید مردم به بهبود اوضاع بیدار می‌شود.	آلکسی دو توکویل ^۱	۱۸۰۰-۱۸۵۰
مارکس در مورد تأثیرپذیری ایده‌ها، آرزوها و امیدهای افراد از شرایط مادی و اقتصادی جامعه ادعا می‌کند که «آگاهی هرگز چیزی غیر از وجود آگاهانه نمی‌تواند باشد و وجود انسان روند واقعی زندگی آنهاست». امیدها و ناامیدیهای افراد جامعه، به شدت متأثر از شرایط مادی و اقتصادی آن جامعه است. و در طرح آرزوها و امید شهروندان طبقات غالب نقش اساسی دارند.	کارل مارکس ^۲	
«امید اتوپیایی» و «امید واقعینانه» را از هم متمایز می‌کند.	رالف دارندورف ^۳	
در بسیاری از موقعیتها که مردم هیچ دلیل عینی برای امیدواربودن ندارند، می‌توان امید پیدا کرد: «امید قوی‌تر از هر «شاهد واقعی» قابل تصور است.» او همچنین می‌گوید: «امید نیازی به مدرک ندارد، امید معتبر و واقعی است، حتی اگر بیاساس باشد».	زیگموند باومن ^۴	

1. Tocqueville
3. Dahrendorf

2. Marx
4. Bauman

نظریه	نام صاحب‌نظر	تکلیف
امید را میتوان محصولی زیستی یا اجتماعی دانست. دورکیم به گزینه دوم متمایل است. او پیشنهاد میکند که امیدوار بودن مردم به این معنی است که آنها دلایل خوبی برای این باور دارند که همه چیز در نهایت خوب پیش خواهد رفت.	امیل دورکیم ^۱	کارکردگرایی و ساختاری
امید را نوعی واقعیت اجتماعی میدانند. وقتی انسان امید دارد، آرزوی انتزاعی ندارد، بلکه آرزوی چیزی دقیق دارد. شخص نیز میخواهد این آرزو برای این چیزی دقیق محقق شود. اگرچه امید به‌عنوان یک احساس در نظر گرفته نمیشود، اما اغلب به‌عنوان نزدیک به یک احساس تلقی میشود. عنصر شناختی آن کم است، حتی اگر وجود نداشته باشد.	ریچارد سوئدبرگ ^۲	کیش
با تأثیرپذیری از دیدگاه نیهیلیستی نیچه از مدرنیته، نسبت به آینده بشر، نگاهی بدبینانه و ناامیدانه داشت و معتقد بود که گسترش نظام بوروکراسی برای هدایت سازمانهای بزرگ، زندگی بشر را تبدیل به قفسی آهنین میکند. مانیفست کمونیست، مملو از امید است.	ماکس وبر ^۳	متغیر نهادین
امید اجتماعی مبتنی بر «زنجیره متقابل آئینی» گسترش می‌یابد.	رنالد کالینز ^۴	نمادین
ما به دلیل محدودیتهایی که به‌عنوان فاعل یا آن مواجه هستیم، برای برآوردن بسیاری از خواسته‌هایمان باید به عوامل خارجی وابسته باشیم، درحالی‌که امید به ما یادآوری میکند که به‌عنوان عامل، ظرفیتهایی محدود برای تأثیرگذاری بر جهان داریم. امید همچنین شامل مشارکت دادن عاملیت فرد با هدف دستیابی به نتایج مورد انتظار است.	کیتی استوکدیل ^۵	مبادله
فرض اصلی این است که افراد زمانی دست به اقدام جمعی می‌زنند که امید زیادی داشته باشند که آن اقدام میتواند به نفع عموم است.	والری بریتویت ^۶	تکلیف
امید میتواند منبع انگیزه باشد و بر ساختار عاطفی فرد تأثیر بگذارد. او امید عقلانی یا موجه را از امید غیرعقلانی یا غیرموجه متمایز میکند.	میريام شلیفر مک کورمیک ^۷	تکلیف

منابع: (توکویل، ۲۰۱۷)؛ (پیترز، ۱۹۹۳)؛ (دارندورف، ۱۹۷۶)؛ (باومن، ۲۰۰۴)؛ (دورکیم، ۲۰۰۲)؛ (سوئدبرگ و میازاکی، ۲۰۱۷)؛ (وبر، ۱۹۹۴)؛ (ترنر، ۲۰۱۸)؛ (استوکدیل، ۲۰۱۹)؛ (بریتویت، ۲۰۰۴)؛ (مک‌کورمیک، ۲۰۱۷).

1. Durkheim
4. Collins
7. McCormick

2. Swedberg
5. Stockdale

3. Max Weber
6. Braithwaite

روش

پژوهش حاضر از نوع کمی و با روش پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام شد. اعتبار پرسشنامه از طریق اعتبارسنجی محتوایی و صوری و با ابزار CVR محاسبه شد که میانگین کل به دست آمده (۰/۷۹۸)، نشان‌دهنده اعتبار ابزار است. از اعتبارسنجی سازه نیز برای امید اجتماعی استفاده شد. همچنین برای پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار به دست آمده (۰/۸۸)، نشان‌دهنده پایایی ابزار است.

جامعه آماری پژوهش نیز شامل شهروندان تهرانی ۱۵ تا ۶۵ سال است که بر پایه فرمول کوکران، ۳۸۴ نفر به‌عنوان حجم نمونه تعیین شد و برای اطمینان به ۴۰۰ نمونه افزایش پیدا کرد. شیوه نمونه‌گیری، دومرحله‌ای است که در زمستان ۱۴۰۱ انجام شده است. ابتدا به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و سپس از بین مناطق انتخابی، شهروندان پاسخگو با نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند.

نحوه نمونه‌گیری در جدول ۲ مشخص شده است. همچنین حوزه‌های هر منطقه، در نقشه بلوکهای سازمان آمار، به‌صورت تصادفی انتخاب شده‌اند (۵ حوزه در هر منطقه) و انتخاب دو بلوک در هر حوزه نیز به‌صورت تصادفی و با شروع از جنوب شرقی آن بلوک است. واحدهای هر بلوک در فهرست‌برداری کل پلاکها تعیین شد. خانوارهای نمونه هم با نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند و در هر منزل، از افراد واجد شرایط (در صورت اعلام آمادگی) نظرسنجی شده است. در صورت نبود افراد، از پلاکهای بعدی (جایگزین) استفاده شد. پاسخنامه‌های نهایی نیز با نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۲: نحوه نمونه‌گیری پژوهش

نام خوشه	مناطق انتخاب شده	جمعیت هر منطقه	درصد سهم هر منطقه	نمونه هر منطقه
شمال	۱	۴۹۳۸۸۹	۱۰	۴۰
	۳	۳۳۰۰۰۴	۶	۲۴
جنوب	۱۶	۲۶۷۶۷۸	۵	۲۰
	۱۸	۴۱۹۲۴۹	۸	۳۲
شرق	۴	۹۱۷۲۶۱	۱۸	۷۲
	۱۵	۶۵۹۴۶۸	۱۳	۵۲
غرب	۲	۶۹۲۵۷۹	۱۳	۵۲
	۵	۸۵۶۵۶۵	۱۷	۶۸
مرکز	۶	۲۵۰۷۵۳	۵	۲۰
	۱۲	۲۴۰۹۰۹	۵	۲۰
جمع		۵۱۲۸۳۵۵	۱۰۰	۴۰۰

یافته‌ها

توصیف بافت نمونه

ویژگیهای افراد مورد مطالعه: ۵۲/۵ درصد زنان و ۴۷/۵ درصد مردان هستند. در گروههای سنی، ۲۲ درصد گروه ۲۷-۳۷ سال، ۳۰/۵ درصد ۳۷-۴۷ سال، ۲۲/۵ درصد ۴۷-۵۷ سال و ۲۵ درصد مابقی، از سایر گروههای سنی هستند. در گروه تحصیلات، اغلب افراد با ۲۷ درصد دیپلم، ۲۶/۳ درصد لیسانس، ۲۶/۸ درصد فوق لیسانس و کمترین میزان (۵/۳ درصد)، فوق دیپلم و ۱۴/۶ درصد مابقی، دکتری و زیر دیپلم بوده‌اند. وضعیت تأهل نشان داد که اکثریت افراد (۶۰/۳ درصد) متأهل و ۳۹/۷ درصد مابقی، افراد مجرد، مطلقه، همسر فوت شده و سایر موارد هستند.

در گروه فعالیتهای، ۵۲/۵ درصد شاغل، ۱۹/۳ درصد بازنشسته، ۱۰ درصد دانشجو، ۹/۵ درصد بیکار و ۸/۷ درصد مابقی در سایر فعالیتهای بودند. به لحاظ توزیع فراوانی قومیت، اغلب افراد (قوم فارس) ۴۳/۵ درصد، قوم آذری ۲۱/۳ درصد و کمترین آنان، ۱/۵ درصد (قوم بلوچ) و ۳۳/۷ درصد مابقی را اقوام کرد، لر، گیلک و سایرین تشکیل داده‌اند. سرانجام به لحاظ درآمد ماهانه، اکثریت افراد نمونه (۴۷/۲ درصد) درآمد ۷-۱۴ میلیون تومان، ۲۸/۸ درصد، ۲۱-۱۴ میلیون تومان، ۱۵/۲ درصد کمتر از ۷ میلیون تومان و ۸/۸ درصد نیز درآمد بالای ۲۱ میلیون تومان داشتند.

شناسایی شاخصهای امید اجتماعی

برای شناسایی ابعاد امید اجتماعی از آزمون تحلیل عامل اکتشافی استفاده شد که هدف آن، مطالعه نظم و ساختار موجود در داده‌های چند متغیره است و در آن، حتی‌المقدور از مشاهدات زیاد، تعداد معدودی انتخاب می‌شوند که هر یک، از روی متغیرها و معنی آنها تفسیر می‌شوند. اساس تحلیل عامل بر دو آزمون (آزمون کیزر-میر-اولکین (KMO)^۱ و بارتلت) مبتنی است که تناسب داده‌ها برای تحلیل عامل را نشان می‌دهند؛ با استفاده از این آزمونها بررسی می‌شود که کاهش داده‌ها به چندعاملی پنهانی ممکن است.

جدول ۳: نتایج آزمونهای تحلیل عامل اکتشافی ابعاد امید اجتماعی

۰/۷۷	مقدار آزمون KMO	
۸۵۷۲/۳۳۵	مقدار آزمون	مقدار آزمون بارتلت
۳۰۰۳	درجه آزادی	
۰/۰۱	سطح خطا	

1. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO)

با توجه به جدول ۳، برای تقلیل داده‌ها به عوامل بنیادی و پنهانی، مشکلی وجود ندارد و سازه‌های نظری و تجربی تحقیق با هم تناسب دارند. مقدار آزمون کرویت بارتلت (۸۵۷۲/۳۳۵) نشان می‌دهد که ماتریس همبستگی عاملها با گویه‌ها و متغیرها، یک ماتریس واحد نیست؛ از یک سو، همبستگی درون‌گویه‌ای مناسب است و از سوی دیگر، همبستگی هر عامل با مجموعه گویه‌ها و نیز همبستگی عوامل دیگر با مجموعه گویه‌ها، متفاوت است. جدول ۴ شامل نتایج تحلیل عاملی و همسازی گویه‌ها با عوامل است؛

جدول ۴: نتایج تحلیل عامل ابعاد امید اجتماعی شهروندان تهرانی

گویه‌ها	اجتماعی	اقتصادی	سیاسی	فردی
امید چندانی به کم شدن پارتی‌بازی در جامعه ندارم.	۰/۸۳			
روزبه‌روز انگیزه و امید برای فرزندآوری در بین خانواده‌ها بیشتر می‌شود.	۰/۸۰			
جوانان امیدوارند در آینده، انگیزه و امید برای تشکیل خانواده (ازدواج) در آنها بیشتر شود.	۰/۷۸			
مردم در آینده راحت‌تر می‌توانند اعتراضات و مخالفت‌های خود را به مسئولان اظهار کنند.	۰/۷۲			
ایران تا چند سال آینده از نظر علمی به پیشرفتهای قابل توجهی دست پیدا می‌کند.	۰/۷۰			
امیدی ندارم در آینده بتوانم امکانات رفاهی خوبی برای خود و خانواده‌ام فراهم کنم.	۰/۶۸			
مطمئن هستم در آینده افراد متخصص و نخبه در جایگاه اصلی خود قرار خواهند گرفت.	۰/۶۱			
در آینده مشکلات زیست‌محیطی شهرها (نظیر آلودگی هوا، ریزگردها و...) مهار می‌شوند.	۰/۵۸			
اگر اوضاع به همین صورت پیش برود، در سالهای آینده تعداد بیکاران بیشتر می‌شود.		۰/۷۹		
با همه کاستیها و کمبودهایی که در وضع اقتصادی کشور وجود دارد، به آینده امیدوارم.		۰/۶۵		

The Validation of Social Hope Questionnaire among Citizens of Tehran

فردی	سیاسی	اقتصادی	اجتماعی	گویه‌ها
		۰/۶۹		به نظر من در ۵ سال آینده، شاهد پیشرفت اقتصادی کشور خواهیم بود.
	۰/۷۴			در آینده احزاب، گروه‌ها و تشکلهای سیاسی بیشتری می‌توانند فعالیت آزادانه داشته باشند.
	۰/۷۱			امیدوار نیستم که در آینده، وحدت و همدلی بین مسئولان مختلف کشور و مردم بیشتر شود.
	۰/۶۹			اقتدار و موقعیت سیاسی کشور در جهان بیشتر خواهد شد.
۰/۸۲				احساس می‌کنم هدفهایم در آینده محقق نمی‌شوند.
۰/۸۰				احساس تعلق به این جامعه ندارم که بخواهم برای پیشرفت آینده آن تلاش کنم.
۰/۷۵				به نظر من راههای زیادی در جامعه برای رسیدن به موفقیت‌هایم وجود دارد.
۹/۴۱	۱۶/۸۸	۱۹/۵۰	۲۰/۱۸	درصد واریانس تبیین شده هر عامل
۱/۳۱	۲/۳۶	۲/۷۳	۲/۸۲	مقدار ارزش ویژه هر عامل
			۶۵/۹۸	واریانس کل

ابعاد مختلف امید اجتماعی

بر پایه نتایج تحلیل عامل اکتشافی، ابعاد و گویه‌های امید اجتماعی توصیف شده‌اند.

بعد اجتماعی

طبق جدول ۵، سوالات طراحی شده (مثبت و منفی) نشان می‌دهد میانگین گویه‌های منفی، بالای ۳ و گویه‌های مثبت، پایین ۳ است که در کل نشان‌دهنده میزان پایین بعد اجتماعی در امید اجتماعی شهروندان تهرانی است.

جدول ۵: توصیف بعد اجتماعی امید اجتماعی

میانگین	جمع	بی جواب	کاملاً موافقم	موافقم	تاحدی	مخالفم	کاملاً مخالفم	فراوانی	گویه‌ها
۱/۳۹	۴۰۰		۱۹	۹	۷	۴۲	۳۲۳	تعداد	۱ به کم شدن پارتی‌بازی در جامعه امیدوارم.
	۱۰۰	۰	۴/۷۵	۲/۲۵	۱/۷۵	۱۰/۵	۸۰/۷۵	درصد	
۱/۲۶	۴۰۰	۰	۷	۲	۶	۵۸	۳۲۷	تعداد	۲ روزی‌روز انگیزه و امید برای فرزندآوری در بین خانواده‌ها بیشتر می‌شود.
	۱۰۰	۰	۱/۷۵	۰/۵	۱/۵	۱۴/۵	۸۱/۷۵	درصد	
۱/۰۶	۴۰۰	۰	۲	۱	۶	۲	۳۸۹	تعداد	۳ جوانان امیدوارند در آینده انگیزه و امید برای تشکیل خانواده (ازدواج) در آنها بیشتر شود.
	۱۰۰	۰	۰/۵	۰/۲۵	۱/۵	۰/۵	۹۷/۲۵	درصد	
۱/۴۰	۴۰۰	۱	۱۴	۴	۱۸	۵۷	۳۰۶	تعداد	۴ مردم در آینده راحت‌تر می‌توانند اعتراضات و مخالفت‌های خود را به مسئولان اظهار کنند.
	۱۰۰	۰/۲۵	۳/۵	۱	۴/۵	۱۴/۲۵	۷۶/۵	درصد	
۳/۸۹	۴۰۰	۱	۸۵	۱۲۴	۱۰۰	۵۴	۳۶	تعداد	۵ ایران تا چند سال آینده از نظر علمی به پیشرفتهای قابل توجهی دست پیدا می‌کند.
	۱۰۰	۰/۲۵	۲۱/۲۵	۳۱	۲۵	۱۳/۵	۹	درصد	
۳/۶۸	۴۰۰		۹۳	۸۵	۲۰۰	۱۰	۱۲	تعداد	۶ امیدی ندارم در آینده بتوانم امکانات رفاهی خوبی برای خود و خانواده‌ام فراهم کنم.
	۱۰۰	۰	۲۳/۲۵	۲۱/۲۵	۵۰	۲/۵	۳	درصد	

The Validation of Social Hope Questionnaire among Citizens of Tehran

میانگین	جمع	بی جواب	کاملاً موافقم	موافقم	تأیدی	مخالفم	کاملاً مخالفم	فراوانی	گویه‌ها	
۱/۲۲	۴۰۰	۰	۱۱	۴	۵	۲۴	۳۵۶	تعداد	مطمئن هستم در آینده افراد متخصص و نخبه در جایگاه اصلی خود قرار خواهند گرفت.	۷
	۱۰۰	۰	۲/۷۵	۱	۱/۲۵	۶	۸۹	درصد		
۱/۱۱	۴۰۰	۳	۰	۲	۵	۲۹	۳۶۱	تعداد	در آینده مشکلات زیست‌محیطی شهرها (نظیر آلودگی هوا، ریزگردها و...) مهار می‌شوند.	۸
	۱۰۰	۰/۷۵	۰	۰/۵	۱/۲۵	۷/۲۵	۹۰/۲۵	درصد		

میانگین: ۱/۶ انحراف معیار: ۰/۴۸

بعد اقتصادی

جدول ۶ نشان می‌دهد که امید اجتماعی شهروندان تهران از بعد اقتصادی، از میزان پایینی

برخوردار است.

جدول ۶: توصیف بعد اقتصادی امید اجتماعی

میانگین	جمع	بی جواب	کاملاً موافقم	موافقم	تا حدی	مخالفم	کاملاً مخالفم	فراوانی	گویه‌ها	
۴/۸۹	۴۰۰	۰	۳۷۵	۱۶	۴	۲	۳	تعداد	اگر اوضاع به همین صورت پیش برود، در سالهای آینده تعداد بیکاران بیشتر می‌شود.	۱
	۱۰۰	۰	۹۳/۷۵	۴	۱	۰/۵	۰/۷۵	درصد		
۱/۴۲	۴۰۰	۰	۱۶	۴	۱۸	۵۷	۳۰۵	تعداد	با همه کاستیها و کمبودها در وضع اقتصادی کشور، به آینده امیدوارم	۲
	۱۰۰	۰	۴	۱	۴/۵	۱۴/۲۵	۷۶/۲۵	درصد		

میانگین	جمع	بی جواب	کاملاً موافقم	موافقم	تا حدی	مخالفم	کاملاً مخالفم	فراوانی	گویه‌ها
۱/۴۴	۴۰۰	۰	۱۶	۴	۱۸	۶۵	۲۹۷	تعداد	به نظر من در ۵ سال آینده، شاهد پیشرفت اقتصادی کشور خواهیم بود.
	۱۰۰	۰	۴	۱	۴/۵	۱۶/۲۵	۷۴/۲۵	درصد	
میانگین: ۱/۸ انحراف معیار: ۰/۳۹									

بعد سیاسی

جدول ۷ نشان می‌دهد امید اجتماعی شهروندان تهرانی در بعد سیاسی، از متوسط،

پایین‌تر است.

جدول ۷: توصیف بعد سیاسی امید اجتماعی

میانگین	جمع	بی جواب	کاملاً موافقم	موافقم	تا حدی	مخالفم	کاملاً مخالفم	فراوانی	گویه‌ها
۱/۱۰	۴۰۰	۱	۰	۳	۲	۲۹	۳۶۵	تعداد	در آینده احزاب، گروه‌ها و تشکلهای سیاسی بیشتری می‌توانند فعالیت آزادانه داشته باشند.
	۱۰۰	۰/۲۵	۰	۰/۷۵	۰/۵	۷/۲۵	۹۱/۲۵	درصد	
۴/۵۷	۴۰۰	۰	۲۷۰	۱۰۵	۱۴	۶	۵	تعداد	امیدوار نیستم که در آینده وحدت و همدلی بین مسئولان مختلف کشور بیشتر شود.
	۱۰۰	۰	۶۷/۵	۲۶/۲۵	۳/۵	۱/۵	۱/۲۵	درصد	
۱/۱۰	۴۰۰	۰	۱	۱	۳	۲۷	۳۶۸	تعداد	اقتدار و موقعیت سیاسی کشور در جهان بیشتر خواهد شد.
	۱۰۰	۰	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۷۵	۶/۷۵	۹۲	درصد	
میانگین: ۱/۵۱ انحراف معیار: ۰/۸۱									

بعد فردی

جدول ۸ نشان می‌دهد از بعد فردی نیز امید اجتماعی شهروندان تهرانی، پایین‌تر از میانگین است.

جدول ۸: توصیف بعد فردی امید اجتماعی

میانگین	جمع	بی جواب	کاملاً موافقم	موافقم	تا حدی	مخالفم	کاملاً مخالفم	فراوانی	گویه‌ها	
۴/۷۸	۴۰۰	۱	۳۲۹	۶۰	۶	۳	۱	تعداد	احساس می‌کنم هدفهایم در آینده محقق نمی‌شوند.	۱
	۱۰۰	۰/۲۵	۸۲/۲۵	۱۵	۱/۵	۰/۷۵	۰/۲۵	درصد		
۴/۷۳	۴۰۰	۱	۳۱۱	۷۵	۹	۳	۱	تعداد	احساس تعلق به این جامعه ندارم که بخواهم برای پیشرفت آینده آن تلاش کنم.	۲
	۱۰۰	۰/۲۵	۷۷/۷۵	۱۸/۷۵	۲/۲۵	۰/۷۵	۰/۲۵	درصد		
۱/۴۷	۴۰۰	۰	۱۵	۵	۲۰	۷۶	۲۸۴	تعداد	به نظر من راههای زیادی در جامعه برای رسیدن به موفقیت‌هایم وجود دارد.	۳
	۱۰۰	۰	۳/۷۵	۱/۲۵	۵	۱۹	۷۱	درصد		
میانگین: ۲/۱ انحراف معیار: ۰/۵۶										

جدول ۹ نشان می‌دهد که بعد سیاسی از بالاترین و بعد اقتصادی از پایین‌ترین میزان امید اجتماعی برخوردار است.

جدول ۹: توصیف ابعاد امید اجتماعی

انحراف معیار	میانگین	ابعاد
۰/۴۸	۱/۶	بعد اجتماعی
۰/۳۹	۱/۸	بعد اقتصادی
۰/۸۱	۱/۵۱	بعد سیاسی
۰/۵۶	۲/۱	بعد فردی
۰/۳۲	۲	امید اجتماعی

تحلیل امید اجتماعی در شهروندان تهرانی

با هدف شناخت وضعیت موجود امید اجتماعی با وضع حداقلی یا حد متوسط، از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. طبق جدول ۱۰ و با توجه به سطح معناداری زیر ۰/۰۵، تفاوت معناداری بین میانگین ابعاد امید اجتماعی با میانگین متوسط و حداقلی وجود دارد، به طوری که در تمامی ابعاد، میانگین واقعی پایین تر است و نشان دهنده امید اجتماعی پایین شهروندان تهرانی است.

جدول ۱۰: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای وضعیت امید اجتماعی شهروندان تهرانی

ابعاد	میانگین حد وسط	میانگین واقعی	مقدار آزمون	مقدار احتمال (p)
بعد اجتماعی	۳	۱/۶	۲۴/۱۹	۰/۰۱
بعد اقتصادی	۳	۱/۸	۲۱/۱۱	۰/۰۱
بعد سیاسی	۳	۱/۵۱	۲۶/۱۲	۰/۰۱
بعد فردی	۳	۲/۱	۱۹/۲۲	۰/۰۱
مقیاس کل امید اجتماعی	۳	۲	۱۸/۲۹	۰/۰۱

مقایسه امید اجتماعی بر پایه ویژگیهای جمعیت شناختی شهروندان تهرانی

جدول زیر نتایج آزمونهای تی نمونه‌های مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه امید اجتماعی بر پایه ویژگیهای جمعیت شناختی است که بر اساس سطح معناداری، به جز قومیت، سایر مشخصات از تفاوت معناداری برخوردار نیستند. جدول ۱۱ نشان می‌دهد بیشترین درصد به قوم گیلک و کمترین به قوم بلوچ، تعلق دارند. برای درصد بالای امید اجتماعی در قوم گیلک، می‌توان دلایلی چون بافت فرهنگی بومی و محلی آنها، وضعیت اقتصادی و توسعه یافتگی نسبت به قومیت‌های دیگر را برشمرد.

The Validation of Social Hope Questionnaire among Citizens of Tehran

جدول ۱۱: نتایج آزمونهای t با دو نمونه مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه

متغیر	گروهها	میانگین	مقدار آزمون	مقدار احتمال (p)
جنس	مرد	۱۴/۷۹	۰/۱۵۸	۰/۸۷
	زن	۱۴/۷۲		
وضعیت تأهل	مجرد	۱۶/۱۱	۰/۲۰۱	۰/۵۳
	متاهل	۱۶/۲۱		
میزان تحصیلات	زیر دیپلم	۱۳/۴۶	۰/۹۱	۰/۴۷
	فوق لیسانس	۱۴/۴۴		
	لیسانس	۱۴/۸۹		
	فوق دیپلم	۱۴/۹۰		
	دکتر	۱۵/۷۵		
وضعیت فعالیت	بیکار	۱۴/۱۵	۰/۴۲	۰/۷۹
	شاغل	۱۴/۶۴		
	سایر	۱۴/۸۵		
	بازنشسته	۱۵/۰۱		
	دانشجو	۱۵/۳۲		
قومیت	بلوچ	۱۳/۸۳	۲/۳۳	۰/۰۳
	آذری	۱۴/۲۳		
	سایر	۱۴/۲۷		
	کرد	۱۴/۵۵		
	فارس	۱۴/۶۱		
	لر	۱۴/۹۶		
	گیلک	۱۷/۳۰		
گروه سنی	زیر ۳۰ سال	۱۴/۴۴	۰/۵۳	۰/۷۱
	بین ۳۱ تا ۴۰	۱۴/۵۲		
	بین ۴۱ تا ۵۰	۱۵/۲۲		
	بین ۵۱ تا ۶۰	۱۴/۵۷		
	بالای ۶۱	۱۵/۰۵		

بحث

به باور اینراریتی^۱، انسان تنها موجودی است که درک و احساسی از آینده دارد و همین آگاهی، وی را ناگزیر از داشتن احساس بیم و امید میکند. آرنسون، امید را مبنای اراده اجتماعی^۲ و گرین، آن را نقشه راهی برای ادامه پیشرفت در آینده توصیف می‌کند. ناامیدی اجتماعی در پژوهشهای (طاهری‌دمنه و کاظمی، ۲۰۲۰)، (امیری‌اسفرجانی و همکاران، ۲۰۱۹)، (کیانی‌قلعه‌سردی، ۲۰۱۸)، (امیرپناهی و همکاران، ۲۰۱۶) و همایش ملی امید اجتماعی (۱۳۹۸) بررسی شده است. لذا میتوان گفت ناامیدی اجتماعی، پدیده‌ای غالب، نه‌تنها میان شهروندان تهرانی که در جامعه ایران و در زمینهای مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، به‌ویژه در سالهای اخیر بوده است و با توجه نتایج تحقیق حاضر، باید به بحران و مسئله امید اجتماعی در شهروندان تهرانی اذعان کرد.

همچنین بررسی ویژگیهای جمعیت‌شناختی شهروندان تهرانی نشان داد که جز قومیت، در سایر ویژگیها (گروه سنی، جنسیت، تحصیلات، وضعیت فعالیت و وضعیت تأهل)، تفاوت معناداری وجود ندارد.

تصور فرد از آینده بستگی به درک وی از وضعیت موجود دارد؛ هر چه وضع کنونی را از نظر اقتصادی و اجتماعی ناعادلانه‌تر بداند، از افزایش عدالت در آینده ناامیدتر می‌شود. لذا به نظر می‌رسد افزایش امید اجتماعی در ایران منوط به اصلاحات اساسی در فرایندها و رویه‌های کشور و افزایش احساس عدالت در اعضای جامعه است.

پیشنهادها و راه‌کارها:

الف) اجتماعی

1. Innerarity
2. social will

- شایسته‌سالاری در انتخاب افراد برای مسئولیتهای مختلف
- اجرای دقیقتر اصل ۷ حقوق بشر (همه در برابر قانون مساوی هستند و حق دارند بی هیچ تبعیضی از حمایت یکسان قانون برخوردار شوند).
- کمک گرفتن از نهادهای واسط امیدآفرین، مانند سمنا
- استفاده از دیدگاههای متخصصان مختلف برای تحلیلی چندوجهی
- افزایش امید اجتماعی از طریق رسانه‌ها (درباره ظرفیتهای و توانمندیهای کشور)
- مصاحبه‌های عمقی با شهروندان تهرانی از تجربیات زیسته آنها، در رابطه با میزان امید و عوامل مرتبط با آن و ارائه راهکارهای کاربردی

ب) اقتصادی

- بهبود وضعیت معیشت مردم
- اصلاح مقررات اقتصادی
- شفاف‌سازی اقتصادی
- ممانعت از انحصارات
- حذف اقتصاد رانتی
- تقویت و اصلاح نظام مالیاتی

ج) سیاسی

- استفاده از تجربیات متخصصین کشورهای توسعه‌یافته
- تعامل بیشتر بین مردم و مسئولین
- آینده‌نگار بودن مسئولین به جای آینده‌نگری

لازم به ذکر است پژوهش حاضر با محدودیتهایی چون کمبود پیشینه پژوهش، نبود ادبیات نظری مرتبط، محدودیت در توزیع و گردآوری به دلیل همکاری نامناسب شهروندان، پراکندگی و گستردگی مناطق شهر تهران و محدودیت ابزار اندازه‌گیری مواجه بود.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان در تهیه این مقاله مشارکت آگاهانه و همراه با رضایت داشته‌اند.

منابع مالی

برای تهیه این مقاله حمایت مالی مستقیم از هیچ نهاد یا سازمانی دریافت نشده است.

تعارض منافع

در این مقاله بین نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع وجود نداشته است.

پیروی از اصول اخلاقی پژوهش

در این مقاله کدهای اخلاقی پژوهش رعایت شده است و در کمیته اخلاق دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی با کد IR.USWR.REC.1400.238 تصویب شده است.

پروژه‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

- Amiriasfarjani, Z., Hashemianfar, A., & Qasemi, V. (2018), Exploring Social Hope, *Foundation Data Theory. Iran's Social Issues*, 10(10): 27-51. Link (in Persian)
- Amirpanahi, M., Malmir, M., Shokriyani, M. (2016), Status Measurement of Social Hope in Iran. *Social Work Research Paper*, 3: 79-106. Link (in Persian)
- Bauman, Z. (2004), To Hope is Human. *Tikkun*, 19(6): 64-67. Link
- Braithwaite, V. (2004), The Hope Process and Social Inclusion. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 592(1): 128-151. Link
- Dahrendorf, R. (1976), *Inequality, Hope, and Progress* (Eleanor Rathbone Memorial Lecture). Liverpool, Liverpool University Press. Link
- Durkheim, E. (2002), *On the Division of Social Work* (Trans. by B. Parham). Tehran, Nahr-e-Karzan. Link (in Persian)
- Farokhnezhadkeshki, D., Mohammadi, A., & Haghghatian, M. (2018), Investigating the Sociological Factors Effective In the Hope for the Future of Tabriz Residents, *Urban Sociological Studies*, 8(29): 81-108. Link (in Persian)
- Fazeli, M. (2019), the Social Hope of Humble Government and Small Successes. In H. Khaniki (Ed.), *Social Hope; Nature, Condition and Etiology* (557-562), Tehran, Research Institute of Cultural and Social Studies (in Cooperation with the Rahman Institute). Link (in Persian)
- Fazeli, N. (2017), Contemporary Social Hope, *Development of Social Science Education*, 21(1). Link (in Persian)
- Khaniki, H. (2019), *Social Hope, the Nature, Status and Etiology*, Tehran, Research Institute of Cultural and Social Studies (In Cooperation with the Rahman Institute). Link (in Persian)
- Kiani Ghale Sardi, P. (2018), *A Study of Social Hope among Students and Non-University Youth in Tehran* (Master's Thesis). Shahid Beheshti University, Tehran. (in Persian)
- McCormick, M. S. (2017). Rational Hope. *Philosophical Explorations*, 20(1): 127-141. Link
- Mirsepasi, A. (2009). *Ethics in the Public Domain*, Tehran, Sales Publications. Link (in Persian)

- Peters, C. H. (1993). Kant's Philosophy of Hope, New York, Peter Lang Inc., International Academic Publishers. Link
- Rorty, R. (2011), Social Philosophy and Hope (Translated by Azarang and Nader), Tehran, Nei Publication. Link (in Persian)
- Safarishali, R., & Tavvafi, P. (2018). Investigating the Level of Hope for the Future and Factors Affecting It among Tehrani Citizens. Welfare and Social Development Planning Quarterly, 9(35): 117-157. Link (in Persian)
- Stockdale, K. (2019). Social and Political Dimensions of Hope. Journal of Social Philosophy, 50(1): 28-44. Link
- Swedberg, R., & Miyazaki, H. (2017). The Economy of Hope: An Introduction, Pennsylvania, University of Pennsylvania Press. Link
- Taheridamneh, M., & Kazemi, M. (2020), A Futurist Reading of The Problematic of Social Hope in Iran. Quarterly Journal of Strategic Researches on Social Issues of Iran, 9(3): 49-80. Link (in Persian)
- Tocqueville, A. D. (2017). Democracy in America. New York, Library of America. Link
- Turner, J. H. (2018). Theoretical Principles of Sociology (Trans. by Ebrahimi Mirzei). Tehran, Loyeh Publication. Link (in Persian)
- Weber, M. (1994). Weber: Political Writings. Cambridge, Cambridge University Press. Link

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی